
**"Onun huzur-u kibriyâsına perdesiz girmek istenirse: zulmanî ve nuranî, yani maddî ve ekvânî ve esmâî ve sıfâtî yetmiş binler hicaptan geçmek, her ismin binler hususî ve küllî derecât-ı tecellîsinden çıkmak..."
Devamıyla açıklar mısınız?"**

Vacip olan Allah'ın varlığı ile **mümkün** olan mahlukatın varlığı arasında hiçbir fiziki ve harici münasebet yoktur. Aralarındaki tek münasebet; **yaratan** ile **yaratılan** münasebetidir. Yoksa mahlukat vücutlarını, Allah'ın vacip olan vücutlarından koparıp almış değillerdir. Böyle düşünmek küfür ve şirktir. Allah, ne zatında ne sıfatında ne de varlık boyutunda mahlukata ve mümkünata benzemez, aralarında hiçbir münasebet ve ortaklık yoktur.

"Zayıf gölge" ifadesi, Allah'ın varlığı ile mahlukatın varlığını mukayese sadedinde söylenmiş mecazi ve teşbihi bir ifadedir. Yani bütün mahlukatın vücutları toplansa Allah'ın ezeli ve ebedi vücuduna (varlık demektir) nispetle zayıf bir gölge gibidir. Burada **vacip** ile **mümkün** arasındaki farka işaret ediliyor. Yoksa, vacip ile mümkün arasında bir bağ ve rabita oluşturulmuyor.

Eşya, isimler, sıfatlar, şuunat ve Zat-ı Akdes arasında mukayese yapıldığı zaman, nispi olarak alttan üste doğru makam olarak giderler. Yani eşya isimlere nispet edildiği zaman, yanında gölge gibi kalır. İsimler de sıfatın yanında aynı şekilde gölge gibidir. Sıfatlar da şuunatın yanında aynı şekilde gölge hükmündedir; şuunat da Zat-ı Akdese nispet edildiği zaman gölge gibi kalır. Şayet isimleri Zat-ı Akdese nispetle düşünecek olursak, Allah'ın zatının yanında gölgenin gölgesi gibi kalır. Üstad Hazretleri bu hiyerarşik sıralamayı çok yerlerde yapıyor.

Mesela bunlardan bir tanesi şöyledir:

"Yirmi İkinci Söz'de izah edilen şu temsile bak ki: Nasıl mükemmel, muntazam, san'atlı, saray gibi bir eser, bilbedâhe, muntazam bir fiile delâlet eder. Yani, bir bina, bir dülgerliğe delâlet eder. Ve mükemmel, muntazam bir fiil, bizzarure, mükemmel bir fâile ve mahir bir ustaya, bir dülgerere delâlet eder. Ve mükemmel usta ve dülger ünvanları, bilbedâhe, mükemmel bir sıfata, yani san'at melekesine delâlet eder. Ve mükemmel sıfat ve o mükemmel meleke-i san'at, bilbedâhe, mükemmel bir istidadın vücuduna delâlet eder. Ve mükemmel bir istidat ise, âli bir ruh ve yüksek bir zâtın vücuduna delâlet eder."

"İşte, bütün âlemdeki âsâr-ı san'at ve bütün mahlûkat, her biri birer

---

eser-i mükemmel olduğundan, her biri bir fiile ve fiil ise isme; isim ise vasfa ve vasıf ise şe'ne ve şe'n ise zâta şehadet ettikleri için, masnuat adedince, bir tek Sâni-i Zülcelâlin vücub-u vücuduna şehadet ve ehadiyetine işaret ettikleri gibi, heyet-i mecmuasıyla, silsile-i mahlûkat kadar kuvvetli bir tarzda bir mirac-ı marifettir. Hiçbir cihette içine şüphe girmeyen müteselsil bir burhan-ı hakikattir."(1)

"Yetmiş bin nurani perde" Allah'ın isimlerinin tecelli ettiği dairelerdir.

Mesela sema bir dairedir. Bu dairede hakim isim Allah'ın **Celal** ismidir. Dev galaksilerin sapan taşı gibi çevrilmesi ve zerrece yörüngesinden sapmaması Allah'ın sonsuz azamet ve kibriyasını muhtevi olan **Celal** ismini kör olana bile gösterir. Bu sema dairesinde diğer isimler **Celal** isminin komutasında ve gölgesinde tecelli eder. Bu daire **Celal** isminin perdelendiği, yani sergilendiği bir dairedir.

Yine bir **çiçeğe** nazar ettiğimiz zaman oradaki ince sanatlar ve güzel kokular ve estetik işlemler Allah'ın **Cemal** isminin manasını zahiren ve galiben gösterir. Bu çiçek dairesinde de Allah'ın **Cemal** ismi reistir, diğer isimler bu ismin komutasında ve gölgesinde işlerler. Bu çiçek dairesi de **Cemal** isminin perdelendiği, yani sergilendiği bir dairedir.

Bunun gibi kainatta ve mevcudatta her ismin kendisini izhar edip gösterdiği daireler ve perdeler vardır.

Yoksa, Allah bir mekanda bulunuyor da bu mekana ulaşmak için yetmiş bin perdeyi ve kapıyı aşip ona ulaşmak anlamında değildir.

"Nurani perde" lafzında latif bir nükte vardır. **Şöyle ki:**

Her bir perde bir ismin manasını sergilediği için, bir nevi bu perdeler Allah'ın isim ve sıfatları hakkında bizi aydınlatıyorlar, bize nuraniyet bahşediyorlar. Bize tiyatro perdesi gibi lezzet veriyor. İnsan bu perdeleri okudukça geçer, tefekkürü ve maneviyatı külliyet kazanır.

"Allah'ın her şeye yakın olması" isim ve sıfatlar ciheti ile. Yoksa, Zat ve mekan olarak değildir. Güneş ışığı ile nasıl göz bebeğimize kadar giriyor, ışığı noktasında nüfuz etmediği yer yoktur. Ama zatından bir pırıltı gözümüze gelse gözümüzü patlatır. Aynı şekilde Allah da kainata ve mevcudata isim ve sıfatları ile yakındır ve her şeye nüfuz ediyor. Yoksa, Zatı itibari ile yakınlık söz konusu değildir.

İnsan bu isimlerin kendilerini sergilediği daireleri tefekkür noktasından cüzi ve külli

---

makamlarda okursa, bu isimleri geçmiş oluyor. Yoksa bir yer var da, oraya ulaşıp isimleri ve sıfatları geçmek şeklinde değildir. **Zira Allah'ın isim ve sıfatları ezeli ve ebedidir.** Fani olan insanın ezeli sıfatları geçmesi diye bir şey olmaz. Öyle ise geçilen şey isim ve sıfatlar değil, onların tecelli ve taalluk ettiği mevcudat daireleridir. İnsan bu daireleri imandan gelen tefekkür ile güzelce okursa, Allah'a kurbiyet kesp eder, yani manevi yakınlık kazanır, yani Allah katında makbul bir kul olur demektir.

Mesela, kendi küçük soframızda Allah'ın **Kerem** ve **Rezzak** isimlerini cüzi olarak okuduktan sonra, oradan mahalleye, oradan şehre, oradan ülkeye, oradan tüm yeryüzüne, oradan bütün mahlukata intikal edersek **Kerem** ve **Rezzak** isimlerinin manalarını her dairede okumuş ve külliyet kazanmış oluruz. İşte bazı insanlar bu dairelerin cüzisinde boğulduğu için, yani okuyamadığı için, külliyete yanaşamıyor. Yanaşamayınca da o isimlerin külli manalarını elde edemiyorlar demektir.

Peygamber Efendimiz (asm)'in Miraç mucizesi kesbi değil, vehbidir. Yani Allah'ın bir lütuf ve ikram eseri olarak Peygamber Efendimizi (asm) bütün mülkünde gezdirip, dolaştırıp ve en sonunda Zatı ile müşerref etmesidir. Bu çapta ve bu azametteki bir gezmek ve görmek ancak Habib-i Ekrem (asm)'e hastır. Lakin bunun küçük ve cüzi bir tecellisi namaz ile diğer müminlere bahşedilmiştir. **"Namaz müminin mi'racıdır."**(2) hadisi bu hakikati ve müjdeyi bize bildiriyor.

- Burada "Her ismin binler hususî ve küllî derecat-ı tecellisinden çıkmak" tabirine binaen; ismin tecellisinden çıkmak ne oluyor? Çıkınca isim tecelli etmiyor mu? Devamında da "gayet yüksek tabakat-ı sıfâtında mürur edip..." diyor, sıfat tabakatında ilerlemek nasıl oluyor?

Mesela **Rezzak** ismi bir kedinin beslenmesinde hususi tecelli ederken yeryüzündeki bütün kedilerde tecelli ettiğinde ise umumi ve külli tecelli etmiş oluyor. Sonra diğer canlılar ve bütün mahlukatta ki tecellisi düşünüldüğünde **Rezzak** isminin tecelli alanı alabildiğine genişliyor bu da müthiş bir tefekkür ve ihata gücü gerektiriyor.

Her insanın bütün bu muazzam tecelli alanlarını ihata ederek tefekkür etmesi pek mümkün değildir. Öyle ki bu tecelli alanı insan aklının idrak etmekte zorlandığı kürsi ve arş denilen makamları da içine alıyor. Mesela, arşı taşıyan melekler var ve bu meleklerin de kendine özel rızıkları bulunuyor. **Rezzak** ismi tecelli ederken bu muazzam melekleri de içine alıyor.

Hali ile **Rezzak** isminin tecelli sahalarını tek tek geçip yani tefekkür ve ihata ederek okumak ve **Rezzak** ismi ile direk muhatap olmak ancak Allah'ın lütuf ve inayeti ile mümkün olabilir. Peygamber Efendimiz (asm)'e bu inayet ve lütuf mi'raç ile verilmiştir. Peygamber Efendimiz (asm) mi'raçta yükselerek bütün tecelli sahalarını geçip direk Allah'ın Zatı ve isimleri ile muhatap olmuştur.

İsmin tecellisinden çıkmak demek ismin tecelli ettiği alanları hem okuyup geçmek hem de görerek geçmek demektir; yoksa fiziki olarak isme karışmak isimler ihtilat

---

etmek anlamına gelmiyor.

Dipnotlar:

(1) bk. [Sözler, Otuz Üçüncü Söz, On Sekizinci Pencere](#).

(2) bk. *el-Munavî, Feyzu'l-Kadir, 1/497; el-Kari, Şerhu'l-Mişkât, 2/523; el-Alusi, 6/361; Razi, 1/226.*